

4. Оверчук С. В. Поняття та види підсудності в кримінальному процесі України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2005. 21 с.

5. Мотовиловкер Я. О. Основной вопрос уголовного дела и его компоненты: Вопрос факта и права. Воронеж: Изд-во Воронежского ун-та, 1984. 152 с.

Комірчий П.О.,

професор кафедри публічного
управління та адміністрування
Національної академії внутрішніх
справ, доктор юридичних наук,
доцент

ПРАВООХОРОННА СФЕРА УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ПРАВОВОЇ РЕАЛЬНОСТІ

Сутність правоохоронної сфери як соціально-правового явища вчені розкривають як відносно самостійний елемент правової дійсності, правову форму руху соціальної матерії, а також як одну з найважливіших підсистем охоронної сфери життєдіяльності суспільства, де «за допомогою специфічних правових інститутів, форм і методів забезпечується функціонування держави та її інститутів, регулювання й захист суспільних відносин і соціальної якості – фізичної та духовної – особистості, соціальних груп і суспільства загалом від впливу на них небажаних з точки зору суспільства явищ і процесів» [1, с. 264; 2, с. 34]. Саме тому слід погодитися з тим, що правоохоронна сфера є однією з найважливіших у функціонуванні суспільства та наближенні його до громадянського [3, с. 22].

Аналізуючи структуру правоохоронної сфери, М. А. Мушинський, вважає, що цю систему утворюють явища, процеси й інститути, долучені до реалізації правоохоронної функції держави та охоронної функції права. До неї вчений зараховує такі елементи: 1) правоохоронна система (статичний елемент); 2) діяльність державних органів, що має правоохоронний вектор (динамічний елемент); 3) інституційно-функціональна частина правоохоронної сфери [4, с. 9, 17–19].

Зазначений підхід є дещо дискусійним, адже в загальному контексті правоохоронна система – це складова правової системи, яка охоплює також систему державних органів, а безпосередньо правоохоронна система – систему правоохоронних органів та публічну

службу у відповідній сфері Водночас відповідний підхід можна вважати теоретично допустимим (якщо розглядати поділ компонентів як гранично умовний поділ), оскільки дозволяє розглянути різні аспекти (динамічні, статичні та інституційно-функціональні) правоохоронної сфери.

На підставі проведеного аналізу можна дійти висновку, що структура правоохоронної сфери юридичної дійсності складається з таких компонентів:

3. *Правоохоронна система.* Цей феномен слугує предметом прискільки уваги українських і зарубіжних учених, що є цілком закономірним, адже правоохоронна система є сукупністю державно-правових засобів, методів і гарантій, які забезпечують захищеність людини від протиправних порушень [5], охорону правопорядку (у межах держави, а також міжнародного правопорядку).

Правоохоронна система – це соціальна система, яка відображає єдність і взаємопов'язаність нормативно-правового регулювання в правоохоронній сфері, організації системи правоохоронних органів та інших суб'єктів правоохоронної діяльності та власне правоохоронної діяльності, спрямованої на охорону й захист основ конституційного ладу, зокрема прав, свобод і законних інтересів людини та громадянина, законності і правопорядку» [6, с. 147].

Правоохоронна система як структурний елемент правоохоронної сфери, на думку, є статичним елементом цієї структури та складається з таких компонентів: 1) визначена в програмних, концептуальних документах правоохоронна політика та стратегія політичного керівництва держави; 2) правоохоронні принципи, закріплені в законодавчих актах; 3) правотворчі органи, котрі визначають у створюваних ними нормативно-правових актах механізми охорони права; 4) нормативна основа правоохоронного механізму (система права, відображена в системі законодавства); 5) владно-організаційна основа правоохоронного механізму (система правоохоронних органів, а також відомств й органів, що виконують, серед іншого, правоохоронну функцію); 6) система недержавних установ і організацій, які створені на законодавчій основі й виконують у взаємодії з державою (іноді – у конструктивній опозиції) правоохоронну функцію; 7) система процедурно-процесуальних норм, правил, прийомів, а також напрацювань юридичної практики, утілених у процесуальному законодавстві, прецедентах і 326раво інтерпретаційна326 актах; 8) юридична наука, що розробляє різні аспекти 326раво інтерпр; 9) джерела й засоби впливу на правосвідомість і правове виховання населення [4, с. 17–18].

2. *Діяльність публічних органів влади, що має правоохоронний вектор.* Те, що діяльність відповідних органів означена так званим правоохоронним вектором, засвідчує виконання цими органами правоохоронної діяльності. Загалом правоохоронна діяльність є діяльністю, зміст якої «визначається правоохоронною функцією держави» [7, с. 188] та є формою активно-владного ставлення правової держави до злочинів, адміністративних правопорушень, їхніх причин і наслідків, а також інших негативних протиправних явищ з метою забезпечення виконання вимог правових норм, неухильного дотримання принципів законності [8, с. 45].

З огляду на це, досліджувана складова структури правоохоронної сфери юридичної дійсності є динамічним елементом, який об'єднує такі взаємопов'язані складові: 1) діяльність політичного керівництва держави щодо вироблення правової політики, розробки загальної правоохоронної концепції, стратегії боротьби з правопорушеннями тощо; 2) діяльність правотворчих органів зі створення охоронних, а також процедурно-процесуальних норм права; 3) діяльність правоохоронних органів та інших органів, організацій, що виконують правоохоронну функцію, зокрема здійснюють: охорону громадського порядку; забезпечення громадської безпеки; виявлення та розкриття злочинів; слідство; правосуддя; конституційний контроль; загальний та відомчий нагляд і контроль за дотриманням законодавства; правовий захист тощо; 4) 327раво інтерпретаційна діяльність; 5) юридична допомога громадянам; 6) будь-яка інша діяльність, спрямована на забезпечення прав і свобод людини, охорону особистих, корпоративних та загальнозначущих інтересів [4, с. 18].

3. *Інституційно-функціональна частина правоохоронної сфери.* Цей елемент структури правоохоронної сфери юридичної дійсності складається з таких компонентів: 1) правосвідомість і правова культура, що визначають як якість усіх без винятку видів правоохоронної діяльності, так і поведінку осіб – об'єктів управлінського правоохоронного впливу; 2) елементи й деталі механізму правового регулювання, котрі спрямовані на реалізацію охоронної функції та становлять наукові абстракції різного рівня: а) правозастосовні, зокрема правоохоронні, правовідносини, юридичні факти, фактичні склади та стани; б) прийоми і засоби доказування; в) засоби переведення нормативного правового регулювання в індивідуальне; г) акти застосування права; д) заходи захисту, припинення та інші державно-примусові заходи; е) юридична відповідальність тощо [4].

Отже, *правоохоронна сфера України* є особливим соціально-правовим феноменом, що становить окремий дійсний структурний елемент правової реальності, а також пріоритетну підсистему охоронної сфери життєдіяльності людини та громадянина, українського суспільства й держави, у якій за допомогою сукупності спеціальних засобів, форм і методів суб'єкти публічної адміністрації в результаті функціонування публічної служби, уповноваженої діяти у відповідній сфері, уможливають належне функціонування держави в межах встановленого правопорядку, легально запобігаючи та протидіючи різним суспільно шкідливим і суспільно небезпечним явищам.

Список використаних джерел:

1. Аврутин Ю. Е. Правоохранительная деятельность: сущность, социально-правовые основания институализации, объективные и субъективные факторы реализации. *Избранные труды. О государстве и государственной власти, законности и правопорядке, публичном управлении и административном праве* / вступ. ст. Ю. Н. Старилова. СПб. : Юрид. центр, 2017. С. 258–299.
2. Числов А. И. Профессиональная правоохранительная деятельность (теоретико-правовое исследование) : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.01. СПб., 2000. 372 с.
3. Полярна В. Л., Рябець В. В. Європейські практики надання електронних послуг в правоохоронній діяльності та перспективи їх впровадження в Україні : наук.-дослід. робота / наук. кер. С. А. Чукут. Київ : КПІ, 2017. 36 с.
4. Мушинский М. А. Эффективность законодательства в правоохранительной сфере и механизм ее обеспечения: теоретико-правовой аспект : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. СПб., 2003. 25 с.
5. Братель С. Г. Функції правоохоронної сфери. *Право і суспільство*. 2015. № 4. С. 63–66.
6. Соколенко О. Л. Система та види правоохоронних органів України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2013. № 3. С. 143–149.
7. Сенчук І. І. Роль правоохоронних органів у здійсненні функцій держави. *Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові проблеми* : тези доп. круглого столу (Харків, 27 жовт. 2017 р.). Харків : ХНУВС, 2017. С. 187–189.
8. Ботвінов Р. Г. Здійснення правоохоронної діяльності органами державної влади: сутність та ознаки. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2016. № 4 (31). С. 44–50.